

Norsk eierskap, nye lokaler, ny direktør – og helt ny strategisk plan:

Fortsatt like nordisk

NIOM er 40 år i år, og siden 2009 hundre prosent norskeid. Virksomheten er likevel like nordisk som før, i instituttets nye lokaler ved Ullevål stadion i Oslo.

I mars ble en ny strategisk plan vedtatt av NIOMs styre på et møte i Åbo.

Visjonen er å bidra til at pasienter i nordiske land får sikre og velfungerende biomaterialer.

– Vi skal gi god klinisk nytte og god nordisk nytte, sier Jon E. Dahl, som ble ansatt som direktør 1. juli i fjor.

Nordisk Institutt for Odontologiske Materialer AS (NIOM) er et nordisk samarbeidsorgan for dentale biomaterialer. De skal drive med forskning, materialprøving, standardisering og forskningsbasert opplysningsvirksomhet rettet mot tannhelsetjenesten og helsemyndigheter i de nordiske landene.

– Dette sørger vi for blant annet, og ikke minst, gjennom gjesteforskerordningen, som gir forskere fra universiteter og høyskoler i alle de nordiske landene mulighet for stipend for kortere eller lengre perioder, for å være her og jobbe med prosjekter, skjermet fra andre arbeidsoppgaver. Strategien fremover går ut på å opprettholde den nordiske nytten, og et viktig element i dette er nettopp gjesteforskerordningen.

– I fjor hadde vi 10 gjesteforskere her, i år er det 11. To fra Finland, to fra Sverige, én fra Island og seks fra Norge, hvorav en er engelsk. Forskerne jobber sammen med NIOMs ansatte på NIOM-relevante prosjekter. Gjennom dette utveksler de kunnskap og deler interesser, og ofte danner gjesteforskerne nye samarbeidsprosjekter som de fortsetter å jobbe med etter at de har vært her. Dette opplegget kommer det erfaringsmessig mye felles nordisk kunnskap ut av.

NIOMs nye direktør Jon E. Dahl presenterte sin strategiske plan overfor styret i Finland i mars.

Myndighetene verdsetter NIOM

NIOM skal være et kompetanseorgan for nordiske helsemyndigheter.

– Er dere det i like stor grad for alle de nordiske landene?

– Nei egentlig ikke. Det er de norske og svenske helsemyndighetene som benytter seg mest av vår kompetanse og våre tjenester. Danskene bruker oss

i mindre grad, og finnene så å si ikke i det hele tatt. Det siste skyldes for det meste språkbarrierer. For øvrig trenger vi å markedsføre oss bedre overfor alle de nordiske lands helsemyndigheter, slik at de kan få ennå bedre nytte av oss. Dette er noe av det vi ble enige om på styremøtet i Åbo i mars.

Pasientsikkerhet er noe som opptar helsemyndighetene i de nordiske landene. Et viktig element her er standardiserte krav til materialer. NIOM har lang erfaring av standardisering av dentale materialer og medisinsk teknisk utstyr og bruker slike standarder når de tester materialer og utstyr.

– Vårt mål er å sikre pasientenes helse og velferd, og det søker vi å oppnå ved å bruke standardiserte og velprøvede metoder når vi tester materialer. Laboratoriet vårt har akkreditering for prøving av dentale materialer. Både metodene, resultatene og de som utfører testene er underlagt jevnlig kontroll. Vi er dermed sikre på at de resultatene vi får, virkelig er korrekte.

Standardisering er et nasjonalt anliggende, og standardiseringsvirksomheten til NIOM er fullfinansiert av norske helsemyndigheter. Det sier noe om viktigheten av denne virksomheten, sett fra myndighetenes side.

– Vi er stolte av å kunne si at vi har tre av 65 gruppeledere innenfor ISO-systemet når det gjelder dentale produkter, og to av 17 på medisinsk utstyr. Gruppelederne har stor innflytelse på standarden. Det er de som driver arbeidet fremover og er sekretærer for arbeidsgruppene. Grunnen til at NIOM får disse vervene er at vi driver metodisk god forskning som har relevans for standardene, og at vi dermed har fakta å legge frem som har tyngde. Lille Norge har altså stor internasjonal påvirkning gjennom NIOM, og øver innflytelse overfor store land som USA, Tyskland og Japan som alle har store produsentinteresser i slike produkter.

Gjerne mer markeds kontroll

Det videre ansvaret, for at det er de riktige produktene som er på markedet, er helsemyndighetenes. Etter mitt syn kunne markedskontrollene gjerne vært utvidet.

Her ved NIOM har vi gjennomført to omganger med stikkprøvekontroll av importert tannteknikk på det norske markedet etter ønske fra Helsedirektoratet. Får du det du bestiller? har vært spørsmålet.

Første gangen fant vi at 30 prosent ikke leverte det som var bestilt. I annen

runde hadde alle som ble kontrollert levert det de sa de skulle.

– Hvis en norsk tannlege vil sjekke det han har fått levert fra en norsk eller utenlandsk tanntekniker hos dere på NIOM, er det noe som lar seg gjøre, og i så fall hva koster en slik undersøkelse?

– Ja, det er fullt mulig, og det koster cirka 3 000 kroner å få gjennomført en analyse. Det er metallskjelettet vi konsentrerer oss om, for det er på metallsiden det er noe å hente. Med andre ord; hvilken legering er det snakk om? Det er en såkalt destruktiv testing det vi utfører, så en får ikke satt arbeidet inn i munnen til pasienten etterpå. Vi må, naturlig nok, løse opp materialet for å finne ut hva det består av.

– Tannlegen har ansvaret for å bestemme hvilket materiale som skal brukes og bestiller det pasienten har behov for, og han eller hun skal få nøyaktig det han eller hun har bestilt, og ikke noe som ligner.

Her til lands har vi aldri avdekket direkte juks i forhold til pris, ved at det er bestilt høydedelt metall og levert noe annet, slik de har sett eksempler på i Danmark. Men vi har sett eksempler på at sammensetningen ikke stemmer med det som er bestilt.

Nærmere universitetet

– Veien fra Universitetet i Oslo til oss er blitt kortere etter at vi flyttet. Det har vi allerede merket effekten av, selv om ett år er kort tid i en slik sammenheng. Samarbeid er som oftest personavhengig mer enn noe annet, og utvikles over tid. Vi merker at vi har fått et godt samarbeid med Farmasøytisk institutt og Institutt for oral biologi, og at vi får flere besøk fra Institutt for klinisk odontologi i Geitmyrsveien. For Helse- og omsorgsdepartementet var det viktig at vi kom nærmere disse fagmiljøene, i tillegg til Forskningsparken, når vi først måtte flytte fra lokalene på Haslum hvor vi hadde holdt til i 25 år.

– Vi trives for øvrig veldig godt i våre nye lyse og fine lokaler. Og vi benyttet anledningen til å strukturere oss på en ny måte, med et stort felles laboratorium for biologi, kjemi og metallurgi. Å samle

fagenhetene har ført til bredere samarbeid, ved at personer fra de ulike fagretningene går om hverandre hele tiden. Før satt de mer hver for seg.

Den faste staben til NIOM teller 20 årsverk. Alle er nordmenn, så nær som én, som kommer fra Australia.

Da Jon Dahl begynte i NIOM for 23 år siden var det 7 tannleger der. Nå er det 1,2, hvorav Dahl er den ene, og av hans tid, som direktør, går ganske mye til administrasjon. Forskerne som utgjør hovedtyngden i dag, har bakgrunn innen polymerkjemi, metallurgi, biologi, biokjemi og materialvitenskap.

– Vi er seniorer alle som en. Alle er kjempeflinke på sitt felt og spesialister på sine områder. Den eneste grunnen til at jeg skulle kunne savne at det var flere tannleger her, er koblingen mellom forskningen og den kliniske hverdagen. Akkurat den koblingen er litt vanskelig å få øye på når en ikke er i yrket. En tannlege ser lettere hva det er som er klinisk relevant.

Selv holder han god kontakt med den kliniske hverdagen, ved at han jobber en kveld eller to i uken med pasienter i privat praksis. Han er professor II også, i kariologi, ved Det odontologiske fakultet i Oslo, og underviser og veileder i en 20 prosent stilling der.

Lang fartstid

Jon E. Dahl utdannet seg til tannlege med eksamen fra Oslo i 1976. Etter det tok han toksikologisk videreutdanning. Han har ikke mindre enn to doktorgrader, innenfor to ulike temaer. Først ble han dr.scient innen toksikologi ved Norges Veterinærhøyskole i 1982, og tre år senere disputerte han innen patologi ved Universitetet i Oslo og fikk dr. odont-tittelen.

Etter en periode ved Nasjonalt folkehelseinstitutt, begynte han som forsker ved NIOM i 1989. Han avanserte fra stillingen som laboratorieleder til direktør i juli 2011.

Tekst og foto: Ellen Beate Dyvi